

Xabier Coluig
escriptor

Antoni Casanova, el “pintor anticlerical” (6/21)

Antoni Casanova, fill de Josep Antoni Casanova i Tomasa Estorach, va néixer a Tortosa, més concretament, a l'actual número 6 del carrer de la Figuereta, a la placeta al costat del qual, a mitjans del segle XIX, hi treballaven constantment els picapedrers, que “fan més cas de l'orella que de la vista. [...] No costa gens d'imaginar l'acompassat repic dels malls dels picapedrers i l'aeri repic de les campanes de les moltes esglésies, durant els matins assolellats d'hivern o les tardes d'estiu amb el cel estremint pel vol i la xiscladissa de les orenetes” escriu un altre tortosí insigne, Gerard Vergés, sobre la Tortosa que veu néixer Casanova el 9 d'agost de 1847.

Sent que, amb poc més de deu anys, “delineava ja, amb admirable desimboltura i seguretat, figures més perfectes, aconsellats els pares pel mestre del noi i per altres persones enteses en Belles Arts, que vaticinaven que aquell xiquet podia arribar a ser un geni en pintura, els autors dels seus dies determinaren traslladar-se, amb tota la família, a Barcelona, per tal de buscar-li un bon professor que li donés classes de dibuix”, conta Sinésio Sabater, un altre excel·lent biògraf del pintor.

Amb tretze anys ingressa a l'Escola Provincial de Belles Arts de Barcelona, coneguda popularment com la Llotja, per recomanació del seu mestre, Josep Planella. En aquell mo-

ment, la Llotja es troba sota la direcció de Claudi Lorenzale, que havia estat deixeble dels nazarens -un corrent artístic que passaria a la història sense pena ni glòria- i que es faria càrrec de l'educació artística del Casanova adolescent. Malauradament, hi ha moltes veus que afirmen que aquesta no va ser la millor influència per al nostre pintor, però s'ha de dir que, en l'àmbit personal, Lorenzale i Casanova van tenir sempre una relació sincera d'afecte i respecte mutu que va durar la resta de les seves vides.

El 1865, Antoni Casanova se'n va a Madrid a estudiar els grans pintors d'El Prado. Madrid, en aquesta època, es troba en profunda transformació. Havent estat pràcticament un poble que ha vist passar diferents monarques, diferents dinasties, amb les seves respectives corts, des del moment que fou nomenada capital de l'Estat el 1561 per Felip II, Madrid s'està convertint ara en una gran ciutat, on abunda de sobte el funcionari. Amb una població aproximada de 300.000 habitants, l'incipient orbe està posant les bases per a convertir-se en una de les grans capitals europees de la història contemporània.

Casanova hi instal·la el seu estudi i comença els preparatius per a allò que serà el seu primer quadre de gran format, i de temàtica històrica, seguint la tendència dels pintors del

moment. Estem parlant del rei Alfons VIII arengant la seva host abans de la batalla de Las Navas de Tolosa, que va obtenir una menció honorífica a l'Exposició Nacional de 1866, tal com indica Sabater en la seva biografia del pintor.

Explica Vergés que “el 1870, i amb Redempció de captius, un dels quadres més en la línia de Lorenzale que ha fet mai Casanova, guanya aquest una pensió de la Diputació de Barcelona per anar a estudiar a Roma. [...] Era el mateix camí (per citar tan sols el més il·lustre de tots els contemporanis) que havia seguit Fortuny, tretze anys abans. I els que prenen la decisió en l'atorgament de les beques, o suggerien el nom del guanyador, eren Claudi Lorenzale i Pau Milà i Fontanals. Tot s'ha de dir”.

A Roma, “Casanova treballa incansablement. Complint el compromís adquirit amb la diputació, envia a Barcelona Joan de Fivaller reivindicant els furs de la ciutat davant de Ferran d'Antequera malalt, un altre quadre d'història, de grans proporcions i de títol inacabable”, continua Vergés.

Antoni Casanova abandona Roma el novembre del 1875 i es disposa a provar fortuna aquesta vegada a París. I és aquí, a l'emergent ciutat de la llum -un París postmedieval que, presa de la modernitat i la industrialització, bull amb l'efervescència de les noves sensibilitats, els cabarets frenètics i els artistes decidits a canviar el món-

, és aquí, dèiem, que el nostre pintor assoleix els seus èxits més importants.

Segons Aleix Roig, Casanova va ser “malgrat l'oblit actual, un dels artistes catalans amb més èxit al París de l'últim quart del segle XIX. [...] Si bé el tortosí va conrear amb reeixida solvència diversos gèneres, va ser gràcies a les seves escenes de sàtira anticlerical amb les quals va assolir els més alts nivells de triomf. [...] Aquesta visió còmica i mordaç presenta els eclesiàstics gaudint de la seva posició privilegiada, des de la innocent golafreria del bon vivant, fins al consum d'alcohol i estupefaents, passant per escenes plenes de malentesos i ximpleries amb una alta dosi d'humor i picardia. [...] Convé remarcar que l'elecció de Casanova envers la sàtira anticlerical no va ser casual, ja que responia al context que es

va trobar a París. L'anticlericalisme havia estat present en la societat durant tot el segle XIX a partir dels episodis soferts durant la Revolució Francesa”. Si més no, el tractament únic que donà a la temàtica va convertir-lo, sense lloc a dubtes, en “un dels pintors més àcids i irreverents del seu temps”.

Algunes de les millors obres de temàtica anticlerical que Antoni Casanova va produir durant la seva etapa parisenca són: Destapant l'ampolla (vegeu el quadre que obre aquest capítol), Dentista Franciscà o Collint roses.

No obstant això, en un moment i un lloc tan inequívocament únics com el París de la segona meitat del segle XIX, on els impressionistes estan trencant totes les normes que giraven entorn de l'art fins aquell moment, no són pocs els que han titllat la pintura realista de Casanova de poc arriscada i fins i tot insulsa. Diu Vergés que el pintor “passarà de llarg pel seu temps. [...] I, no obstant això, caldrà reconèixer que el dibuix, en Casanova, és sempre impecable. I que el que falla -quan falla- és una altra cosa. Ja he dit abans que Casanova va equivocar els mestres i el segle en què va viure. Potser, per a ser més rigorosos, hauríem de precisar que no va tenir el coratge de traspasar la ratlla que el separava d'altres estils més vius i que foren contemporanis seus”.